

ΤΕΤΑΡΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ - ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΚΙΝΟΥ ΚΑΙ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΔΡΑΣΗΣ - ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

150. Υπάρχουν¹ σημαντικές διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών όσον αφορά στις ίσες ευκαιρίες πρόσβασης και χρησιμοποίησής τους στις οικονομικές δομές της κοινωνίας τους.

Στα περισσότερα μέρη του κόσμου, οι γυναίκες είναι σχεδόν απύσες ή συμμετέχουν ελάχιστα στην λήψη οικονομικών αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων και των χρηματικών, νομισματικών, εμπορικών και λοιπών οικονομικών πολιτικών, καθώς επίσης και σε θέματα φορολογίας και μισθών. Συχνά μέσα στα πλαίσια των πολιτικών αυτών, που κάθε άνδρας ή γυναίκα θα πρέπει να πάρει τις αποφάσεις της για τον τρόπο κατανομής της μισθωμένης ή άμισθης εργασίας, η εφαρμογή και η ανάπτυξη τέτοιων πολιτικών και οικονομικών νόμων, επηρεάζει άμεσα την πρόσβαση που έχουν οι άνδρες και οι γυναίκες σε οικονομικές πηγές, στην οικονομική τους δύναμη και ρυθμίζει τον βαθμό ισότητάς τους σε ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο στο σύνολό του.

151. Σε πολλές περιοχές η συμμετοχή της γυναίκας στην μισθωμένη εργασία μέσα στην επίσημη και την ανεπίσημη αγορά εργασίας αυξήθηκε και άλλαξε σημαντικά κατά την τελευταία δεκαετία. Παρ' όλο ότι οι γυναίκες εξακολουθούν να απασχολούνται σε γεωργικές καλλιέργειες ή ιχθυοκαλλιέργειες, εν τούτοις έχει αυξηθεί η συμμετοχή τους σε μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις και σε μερικές περιπτώσεις έχουν υπερισχύσει των ανδρών στην αναπτυσσόμενη επίσημη αγορά εργασίας.

Εν τούτοις λόγω των μεταξύ των άλλων, οικονομικών δυσκολιών και της έλλειψης διαπραγματευτικής ικανότητας που οφείλεται στην ανισότητα των δύο φύλων, πολλές γυναίκες αναγκάζονται να δεχθούν χαμηλότερους του κανονικού μισθούς και δυσμενείς συνθήκες εργασίας για να επιτύχουν την πρόσληψή τους ως εργάτριες. Πολλές φορές όμως εισέρχονται δυναμικά και κατ' επιλογήν στην αγορά εργασίας, όταν έχουν συνειδητοποιήσει την αξία τους και διεκδικούν τα δικαιώματά τους.

Έτσι, μερικές επιτυγχάνουν να μπουν και να εξελιχθούν στο χώρο εργασίας τους και να βελτιώσουν τον μισθό τους και τις συνθήκες εργασίας.

1. Το κείμενο έχει δημοσιευθεί σε αγγλική γλώσσα στο τεύχος αριθμ. 4/1996 της ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.

Παρ' όλα αυτά οι γυναίκες επηρεάζονται δυσμενώς από την οικονομική κατάσταση και τις διαρθρωτικές διαδικασίες, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις αλλάζουν την φύση της απασχόλησής τους και οδηγούν στην απώλεια της εργασίας ακόμη και των εξειδικευμένων επαγγελματικά γυναικών. Πολλές μάλιστα φορές οι γυναίκες, λόγω έλλειψης άλλων ευκαιριών, αναγκάζονται να απασχοληθούν στην ανεπίσημη αγορά εργασίας.

Η συμμετοχή και οι ανησυχίες του γυναικείου φύλου είναι, ως επί το πλείστον, απύσυχες από τις διαδικασίες διαμόρφωσης της πολιτικής των διεθνών κέντρων που καθορίζουν, σε συνεργασία με τις κυβερνήσεις, τους όρους και τους στόχους των προγραμμάτων δομικής προσαρμογής των δανείων ή επιδοτήσεων.

152. Οι διακρίσεις των φύλων στην παιδεία, την εκπαίδευση, την πρόσληψη και αμοιβή, στις πρακτικές προαγωγής και εσωτερικής μετακίνησης και οι δυσμενείς συνθήκες εργασίας σε βάρος των γυναικών, τις εμποδίζουν να έχουν προσβάσεις στις παραγωγικές πηγές. Ο άνισος καταμερισμός των οικογενειακών τους υποχρεώσεων, σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια μέσων για την παιδική φροντίδα, συνεχίζουν να περιορίζουν τις οικονομικές, επαγγελματικές, εργασιακές κ.λ. ευκαιρίες των γυναικών, δυσχεραίνουν την μετακίνηση του γυναικείου δυναμικού και προσθέτουν σ' αυτές άγχος.

Επιπροσθέτως, τα εμπόδια που προβάλλονται και τα οποία οφείλονται στην προκατάληψη έναντι των γυναικών, τις εμποδίζουν να συμμετέχουν στην διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής και σε πολλές περιοχές περιορίζεται η πρόσβαση των γυναικών και κοριτσιών στην παιδεία και στην εκπαίδευση για οικονομική διοίκηση.

153. Το μερίδιο των γυναικών στο εργατικό δυναμικό συνεχίζει ν' αυξάνεται και σχεδόν παντού οι γυναίκες εργάζονται περισσότερο εκτός σπιτιού χωρίς να υπάρχει μία ελάφρυνση των υποχρεώσεών τους για έμμισθη εργασία στο σπίτι ή στην κοινωνία. Το εισόδημα των γυναικών ολοένα αυξάνει σε κάθε σπιτικό.

Σε μερικές περιοχές παρατηρείται μία αύξηση της επιχειρηματικότητας των γυναικών σε ατομικές επιχειρήσεις του ανεπίσημου κυρίως εμπορικού τομέα. Σε πολλές χώρες οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία αυτών που απασχολούνται σε μη σταθερή εργασία, όπως περιστασιακή, έκτακτη, ημιαπασχόληση, απασχόληση με σύμβαση έργου ή απασχόληση κατ' οίκον.

154. Οι γυναίκες που μεταναστεύουν για αναζήτηση εργασίας, όπως είναι οι γυναίκες οικιακοί βοηθοί, συνεισφέρουν στην οικονομία της χώρας προέλευσής τους μέσω των εμβασμάτων καθώς και στην οικονομία της χώρας που διαμένουν λόγω της συμμετοχής τους στην παροχή υπηρεσιών ή στην παραγωγική διαδικασία. Όμως σε πολλές από αυτές τις χώρες παραμονής τους οι γυναίκες που μετανάστευσαν αντιμετωπίζουν το φάσμα της ανεργίας σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άνδρες μετανάστες.

155. Η μικρή προσοχή που δίδεται στο φύλο τους, σημαίνει, ότι οι συνεισφορές και ανησυχίες των γυναικών παραμένουν πολύ συχνά αγνοημένες από τις οικονομικές δομές, τις αγορές και κέντρα, τις αγορές εργασίας, τους οικονομικούς ακαδημαϊκούς κλάδους, την οικονομική και κοινωνική υποδομή, τα συστήματα φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης, όπως επίσης και την οικογένεια και το σπίτι. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα πολλές πολιτικές και προγράμματα πιθανόν να συνεχίσουν να αποδέχονται τις ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών. Όπου όμως έχει επιτευχθεί η ενσωμάτωση

των ανισοτήτων αυτών, η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων και πολιτικών έχει βελτιωθεί.

156. Αν και πολλές γυναίκες έχουν προσδεύσει σε οικονομικές δομές, η πλειοψηφία των γυναικών αντιμετωπίζουν επιπροσθέτως φραγμούς και τα παρεμβαλλόμενα εμπόδια έχουν παρακωλύσει την ικανότητά τους να επιτύχουν οικονομική αυτονομία και να εξασφαλίσουν διαρκείς πόρους ζωής για τις ίδιες και τα προστατευόμενα μέλη τους. Οι γυναίκες δραστηριοποιούνται σε μία ποικιλία οικονομικών χώρων, στους οποίους συχνά συνδυάζουν την εργασία με ημερομίσθιο στην γεωργία και αλιεία για παραγωγή προϊόντων που προορίζονται για τον παραγωγό ή τον ανεπίσημο εμπορικό τομέα. Όμως νομικά και εθιμικά εμπόδια που στην πλειονότητά τους αφορούν στην πρόσβαση σε γη, υδάτινους πόρους, κεφάλαια, πίστωση, τεχνολογία και άλλα μέσα παραγωγής, παρεμβάλλονται στην πρόοδο των γυναικών. Οι γυναίκες συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη όχι μόνο μέσω της έμμεσθης εργασίας, αλλά και μέσω μεγάλης προσφοράς άμσθης εργασίας.

Οι γυναίκες αφ' ενός μεν συμμετέχουν στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που αφορούν στην αγορά ή την οικογενειακή κατανάλωση, όπως είναι η γεωργία, η παραγωγή τροφίμων ή οι οικογενειακές επιχειρήσεις. Και που παρ' όλο, ότι περιλαμβάνεται στο Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών των Ηνωμένων Εθνών και ως εκ τούτου σε διεθνείς σταθερές για στατιστικές εργασίας, η έμμεσθη αυτή εργασία των γυναικών, ιδιαιτέρως αυτή που σχετίζεται με την γεωργία, συχνά υποεκτιμάται και είναι ελλειπώς τεκμηριωμένη.

Εξ άλλης πλευράς οι γυναίκες προσφέρουν ακόμη στην πλειοψηφία τους άμσθη οικιακή και κοινωνική εργασία, όπως η φροντίδα των παιδιών και των γερόντων ή ετοιμάζοντας φαγητό για την οικογένεια, προστατεύοντας το περιβάλλον και προσφέροντας εθελοντική εργασία σε άτομα και ομάδες που είναι ευπρόσβλητες και μειονεκτούν γενικώς. Αυτή η εργασία συχνά αποτιμάται σε ποσοτικούς όρους και δεν υπολογίζεται στους εθνικούς λογαριασμούς. Η συνεισφορά των γυναικών στην οικονομική ανάπτυξη υποτιμάται σοβαρώς και έτσι η κοινωνική της αναγνώριση είναι περιορισμένη.

Η πλήρης αναγνώριση του τύπου, βαθμού και κατανομής αυτής της άμσθης εργασίας θα συνεισέφερε σε ένα καλύτερο καταμερισμό των υποχρεώσεων.

157. Αν και έχουν δημιουργηθεί κάποιες νέες ευκαιρίες απασχόλησης για τις γυναίκες ως αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, εν τούτοις υπάρχουν τάσεις που μεγαλώνουν τις ανισότητες μεταξύ γυναικών και ανδρών. Την ίδια στιγμή η παγκοσμιοποίηση, περιλαμβανομένης της οικονομικής ενοποίησης, μπορεί να δημιουργήσει πιέσεις στην κατάσταση απασχόλησης των γυναικών ώστε αυτές να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες και να βρουν νέες πηγές εργασίας ως μορφές αλλαγής του εμπορίου. Και τονίζεται εδώ, ότι χρειάζεται περισσότερη ανάλυση του αντίκτυπου της παγκοσμιοποίησης στην οικονομική θέση-κατάσταση των γυναικών.

158. Αυτές οι τάσεις έχουν χαρακτηριστεί από χαμηλές αμοιβές, λίγες ή καθόλου σταθερές προστασίας της εργασίας, φτωχές συνθήκες εργασίας, ιδιαιτέρως σε σχέση με την υγεία και την ασφάλεια των γυναικών στον χώρο εργασίας, χαμηλά επίπεδα εξειδί-

κευσης και μία έλλειψη εργασιακής και κοινωνικής ασφάλισης, τόσο στον επίσημο όσο και στον ανεπίσημο τομέα εργασίας.

Η ανεργία των γυναικών είναι ένα σοβαρό και αυξανόμενο πρόβλημα σε πολλές χώρες και τομείς. Νεαροί εργάτες στον ανεπίσημο και στον αγροτικό τομέα και γυναίκες εργάτριες που μετανάστευσαν, παραμένουν λιγότερο προστατευμένοι από την εργατική και μεταναστευτική νομοθεσία. Ειδικώς οι γυναίκες εκείνες που είναι αρχηγοί οικογενειών με μικρά παιδιά, έχουν περιορισμένες ευκαιρίες εργασίας για λόγους που περιλαμβάνουν τις ανελαστικές συνθήκες εργασίας και τον ανεπαρκή καταμερισμό των οικογενειακών υποχρεώσεων σε άνδρες και γυναίκες.

159. Σε χώρες που παρατηρούνται σημαντικές πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές, τα προσόντα των γυναικών, αν χρησιμοποιηθούν καλύτερα, μπορούν να αποτελέσουν μία μεγάλη προσφορά στην οικονομική ζωή των χωρών αυτών. Η προσφορά τους πρέπει να συνεχίσει να αναπτύσσεται και να υποστηρίζεται, οι δε δυνατότητές τους θα πρέπει να κατανοηθούν καλύτερα.

160. Η έλλειψη εργασίας στον ιδιωτικό τομέα και οι μειώσεις του προσωπικού στις δημόσιες υπηρεσίες και στις υπηρεσίες του δημοσίου τομέα, έχουν επηρεάσει τις γυναίκες δυσαναλόγως. Σε μερικές χώρες οι γυναίκες αναλαμβάνουν όλο και περισσότερο άμισθη εργασία, όπως είναι η φροντίδα παιδιών ή γερόντων ή ασθενών τους, όταν τη φροντίδα αυτή δεν είναι δυνατόν να την προσφέρουν οι δημόσιες υπηρεσίες, εξοικονομώντας έτσι χρήματα, που διαφορετικά θα διέθεταν και αναπληρώνοντας έτσι το χαμένο τους εισόδημα.

Σε πολλές περιπτώσεις οι στρατηγικές δημιουργίας εργασίας δεν έχουν δώ-

ΛΕΥΚΟΜΑ ΥΠΟΤΡΟΦΩΝ

Του Κοινωφελούς Ιδρύματος
Αλέξανδρος Σ. ΩΝΑΣΗΣ

Πρόλογος
ΣΤ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Προέδρου του Ιδρύματος

Εκδότης
Σύνδεσμος Υποτρόφων
Κοινωφελούς Ιδρύματος
Αλέξ. Σ. ΩΝΑΣΗΣ

Αθήναι, 1996

Institute for Prospective
Technological Studies Seville

**INSTITUTE ANNUAL
REPORT 1995
PROSPECTIVE
TECHNOLOGICAL STUDIES**

**JOINT RESEARCH CENTRE
EUROPEAN COMMISSION**

Luxembourg 1996

FINNISH INDUSTRY

Confederation of Finnish
Industry and Employers
Editor in Chief Eija LAMPI

Helsinki, September 1996

σει αρκετή προσοχή στα επαγγέλματα και τους τομείς εργασίας στους οποίους οι γυναίκες υπερτερούν. Ούτε έχουν επαρκώς προωθήσει την πρόσβαση των γυναικών σ' αυτά τα επαγγέλματα και τους τομείς που είναι παραδοσιακά ανδρικοί.

161. Πολλές από τις γυναίκες που έχουν έμμοσθη εργασία, αντιμετωπίζουν δυσκολίες, οι οποίες τις εμποδίζουν να εξαντλήσουν τις δυνατότητές τους. Άλλων δε οι οποίες βρίσκονται σε χαμηλές διοικητικές θέσεις λόγω ακριβώς της νοοτροπίας της διακρίσεως των φύλων, εμποδίζεται η προαγωγή τους σε υψηλότερες βαθμίδες.

Η εμπειρία της σεξουαλικής παρενόχλησης είναι μία προσβολή της αξιοπρέπειας του εργαζομένου και παρεμποδίζει τις γυναίκες από το να προσφέρουν ανάλογα με τις δυνατότητές τους. Επίσης η έλλειψη ενός οικογενειακού ή φιλικού τύπου εργασιακού περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης και της έλλειψης μίας κατάλληλης και οικονομικώς συμφέρουσας παιδικής φροντίδας καθώς και το ανελαστικό ωράριο εργασίας εμποδίζουν ακόμη περισσότερο τις γυναίκες από το να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους.

162. Στον ιδιωτικό τομέα καθώς και στις εθνικές και στις διεθνείς επιχειρήσεις οι γυναίκες είναι ως επί το πλείστον απύσες από τις θέσεις διοίκησης και πολιτικής, κάτι που υποδηλώνει μεροληπτικές προσλήψεις και πρακτικές και πολιτικές προαγωγών. Το δυσμενές εργασιακό περιβάλλον καθώς και ο περιορισμένος αριθμός διαθέσιμων ευκαιριών απασχόλησης, έχουν οδηγήσει πολλές γυναίκες στο ν' αναζητήσουν εναλλακτικές λύσεις. Οι γυναίκες γίνονται σταδιακά αυτοαπασχολούμενες σε ατομικές τους μικρές ή μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τις οποίες επίσης διευθύνουν.

Η επέκταση και η δημιουργία με ολοένα αυξανόμενο ρυθμό, ατομικών και ανεξαρτήτων επιχειρήσεων, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις γυναίκες, των οποίων οι παραδοσιακές πρωτοβουλίες και οι πρακτικές συνεργασίας και αυτοεξυπηρέτησης στο εμπόριο και στην παραγωγή, αντιπροσωπεύουν έναν ζωτικό οικονομικό πόρο. Όταν κερδίζουν προσβάσεις στον έλεγχο του κεφαλαίου, στις πιστώσεις και στους άλλους πόρους καθώς και στην τεχνολογία και στην εκπαίδευση, οι γυναίκες είναι σε θέση να αυξήσουν την παραγωγή, το εισόδημα, την έρευνα της αγοράς με διαρκή ανάπτυξη.

163. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός, ότι οι συνεχιζόμενες ανισότητες και η αξιοσημείωτη αισθητή πρόοδος συνυπάρχουν, είναι αναγκαία η εκ νέου σκέψη των πολιτικών απασχόλησης ούτως ώστε να ενοποιηθεί η προοπτική των φύλων και να στραφεί η προσοχή σε ένα ευρύτερο πεδίο ευκαιριών, καθώς επίσης και να αντιμετωπισθούν τα οποιαδήποτε αρνητικά επακόλουθα που οφείλονται στην διάκριση των δύο φύλων και αφορούν στις σημερινές μορφές εργασίας και απασχόλησης. Για να γίνει δυνατή μία πλήρης ισότητα ανδρών και γυναικών, ως προς την συνεισφορά τους στην οικονομία, απαιτούνται σοβαρές προσπάθειες για την ίση αναγνώριση και εκτίμηση της επίδρασης που ασκούν στην εργασία, η πείρα, η γνώση και η αξία των γυναικών και των ανδρών επάνω στην κοινωνία.

164. Αφού παραδεχθούν οι κυβερνήσεις και οι άλλοι παράγοντες, τις οικονομικές δυνατότητες και την ανεξαρτησία των γυναικών, θα πρέπει να προωθήσουν μία ενεργή και φανερό πολιτική ενσωμάτωσης, σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματα της προοπτικής της ισότητας των δύο φύλων, έτσι ώστε πριν παρθούν αποφάσεις να επιχειρείται μία ανάλυση των συνεπειών, που αφορούν τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες.

Στρατηγικός στόχος F1: προώθηση των οικονομικών δικαιωμάτων και της ανεξαρτησίας των γυναικών περιλαμβανομένων: της πρόσβασης σε απασχόληση, των καταλλήλων συνθηκών εργασίας και του ελέγχου των οικονομικών πόρων.

Βήματα που πρέπει να γίνουν:

165. Από τις κυβερνήσεις:

α) Εισαγωγή και εφαρμογή νομοθεσίας που θα εγγυάται τα δικαιώματα των γυναικών και των ανδρών για ίδιο μισθό, για ίδια εργασία, και για εργασία ίσης αξίας.

β) Θέσπιση και εφαρμογή νόμων που θα απαγορεύουν την διάκριση και των δύο φύλων στην αγορά εργασίας ειδικώς όσον αφορά στις ηλικιωμένες εργάτριες, στην πρόσληψη και προαγωγή, στην επέκταση των επιδομάτων απασχόλησης, στην κοινωνική ασφάλιση και στις συνθήκες εργασίας.

γ) Εξάλειψη των μεροληπτικών πρακτικών των εργοδοτών και λήψη καταλλήλων μέτρων που θ' αφορούν στην προστασία της μητρότητας, στην παροχή απασχόλησης, στην προστασία της γυναίκας στην απόλυση λόγω εγκυμοσύνης ή θηλασμού, στην μη απαίτηση αποδείξεων χρήσης προφυλακτικών από αυτές και γενικά τέτοιων μέτρων που θα εξασφαλίζουν στις γυναίκες μετά τον τοκετό ή την άδεια μητρότητάς τους ίση μεταχείριση με τους άνδρες.

δ) Επινόηση μηχανισμού και θέσπιση θετικής δράσης που θα διευκολύνει τις γυναίκες να κερδίσουν πρόσβαση και ίση και πλήρη συμμετοχή στην διαμόρφωση πολιτικών. Όπως επίσης η αποσαφήνιση των νόμων των διαφόρων υπηρεσιών, όπως των υπουργείων Οικονομικών και Εμπορίου, των εθνικών οικονομικών επιτροπών, των ινστιτούτων οικονομικών ερευνών και άλλων οργάνων-κλειδιών, στα οποία θα προσληφθούν οι γυναίκες καθώς και τον τρόπο της συμμετοχής τους στα διάφορα διεθνή φόρουμ.

ε) Πραγματοποίηση νομοθετικών και διοικητικών μεταρρυθμίσεων με σκοπό να δοθούν στις γυναίκες ίσα δικαιώματα με τους άνδρες στην απόκτηση οικονομικών πόρων περιλαμβανομένης και της πρόσβασης σε κυριότητα και έλεγχο γης και άλλους τύπους ιδιοκτησίας, πιστώσεις, κληρονομίες, φυσικούς πόρους και νέες τεχνολογίες.

στ) Επανεξέταση του εθνικού εισοδήματος, φόρων κληρονομίας και συστημάτων κοινωνικών ασφαλίσεων με σκοπό την εξάλειψη οποιασδήποτε προκατάληψης έναντι των γυναικών.

ζ) Προσπάθεια ανάπτυξης μίας πιο εμπειριστατωμένης γνώσης εργασίας και απασχόλησης, μέσω δε της προσπάθειας αυτής να σταθμισθεί και να κατανοηθεί καλύτερα ο τύπος, η έκταση και ο καταμερισμός της άμισθης εργασίας, ιδιαίτερα δε της εργασίας για την φροντίδα προστατευομένων μελών καθώς και της άμισθης εργασίας, που προσφέρεται σε αγροκτήματα ή οικογενειακές επιχειρήσεις και ενθάρρυνση της κοινοποίησης και διανομής πληροφοριών σχετικών με τις μελέτες και εμπειρίες στον τομέα αυτό, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης μεθόδων για την εκτίμηση της αξίας της έμμισθης εργασίας, σε ποιοτικούς όρους, για την πιθανή εμφάνισή τους σε λογαριασμούς, που μπορούν να δημιουργούνται ιδιαιτέρως αλλά να είναι σύμφωνοι με τους εθνικούς λογαριασμούς.

η) Επανεξέταση και τροποποίηση νόμων που ρυθμίζουν την λειτουργία οικονομικών θεσμών με σκοπό την εξασφάλιση προσφοράς υπηρεσιών από γυναίκες και άνδρες σε ίση βάση.

θ) Διευκόλυνση, σε κατάλληλα επίπεδα, πιο ανοικτών και διαφανών διαδικασιών προϋπολογισμών.

ι) Αναθεώρηση και εφαρμογή εθνικών πολιτικών, που να υποστηρίζουν τις παραδοσιακές αποταμιεύσεις και τους μηχανισμούς δανεισμού και πίστωσης των γυναικών.

κ) Προσπάθεια ώστε να εξασφαλισθεί ότι οι εθνικές πολιτικές, που σχετίζονται με τις διεθνείς και τοπικές εμπορικές συμφωνίες δεν θα έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις παραδοσιακές και στις νέες οικονομικές δραστηριότητες των γυναικών.

κα) Εξασφάλιση, ότι όλες οι επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων και των διεθνών επιχειρήσεων, θα συμμορφώνονται με τους εθνικούς νόμους και κώδικες, τους κανόνες κοινωνικής ασφάλισης, αναλόγων διεθνών συμφωνιών, συμπεριλαμβανομένων και των οργάνων και συνθηκών εκείνων που σχετίζονται με το περιβάλλον καθώς και άλλους σχετικούς νόμους.

κβ) Προσαρμογή των πολιτικών απασχόλησης ώστε να διευκολυνθεί η αναδιάρθρωση των μορφών εργασίας και να προωθηθεί ο καταμερισμός οικογενειακών υποχρεώσεων.

κγ) Θέσπιση μηχανισμών και άλλων φορέων, που θα διευκολύνουν γυναίκες-επιχειρηματίες και γυναίκες-εργάτες, να συνεισφέρουν στην διαμόρφωση πολιτικών και προγραμμάτων που αναπτύσσονται από τα οικονομικά υπουργεία και οικονομικά ιδρύματα.

κδ) Εισαγωγή και εφαρμογή νόμων ίσων ευκαιριών, θέσπιση θετικής δράσης και εξασφάλιση συμμόρφωσης του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα μέσω διαφόρων μέσων.

κε) Χρησιμοποίηση ανάλυσης του αντίκτυπου της διάκρισης των φύλων στην ανάπτυξη μακροπροθέσμως και μικροοικονομικών και κοινωνικών πολιτικών, με σκοπό την παρακολούθηση αυτού του αντίκτυπου και την αναδιάρθρωση των πολιτικών, σε περιπτώσεις όπου ο αντίκτυπος αυτός είναι επιζήμιος.

κστ) Προώθηση ευαισθητοποιημένων πολιτικών σε θέματα διάκρισης των δύο φύλων και μέτρων που θα καταστήσουν τις γυναίκες ίσους εταίρους με τους άνδρες σε τεχνικά, διοικητικά και επιχειρηματικά πεδία.

κζ) Αναθεώρηση νόμων και δημιουργία εθνικών πολιτικών που θα στηρίζουν την εφαρμογή των εργατικών νόμων με σκοπό την εξασφάλιση της προστασίας όλων των γυναικών-εργατών, συμπεριλαμβανομένων και πρακτικών για ασφαλή εργασία, δικαίωμα του συνδικαλιζέσθαι και πρόσβαση στην δικαιοσύνη.

Στρατηγικός στόχος F2: Διευκόλυνση της ίσης πρόσβασης των γυναικών σε πόρους, απασχόληση, αγορές και εμπόριο.

Βήματα που πρέπει να γίνουν:

166. Από κυβερνήσεις:

α) Προώθηση και υποστήριξη της αυτοαπασχόλησης των γυναικών, της ανάπτυξης μικρών επιχειρήσεων και της ενδυνάμωσης της πρόσβασης των γυναικών σε πιστώσεις και κεφάλαια με κατάλληλους όρους, ίδιους με εκείνους που ισχύουν για τους άνδρες, μέσα από την δημιουργία ιδρυμάτων αφιερωμένων στην προώθηση της επιχειρηματικότητας των γυναικών, συμπεριλαμβανομένων, όπου αυτό επιβάλλεται, των μη παραδοσιακών και αμοιβαίων πιστωτικών σχημάτων, καθώς επίσης και πρωτοποριακές διασυνδέσεις με οικονομικά ιδρύματα.

β) Ενδυνάμωση του παρακινητικού ρόλου του κράτους - εργοδότη, ώστε να αναπτυχθεί μία πολιτική ίσων ευκαιριών για γυναίκες και άνδρες.

γ) Βελτίωση, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, των δυνατοτήτων παραγωγής εισοδήματος από γυναίκες της επαρχίας, διευκολύνοντας την ίση πρόσβασή τους και τον έλεγχο πάνω στις παραγωγικές πηγές, στη γη, στην πίστωση, στο κεφάλαιο, στα δικαιώματα κυριότητας, στα αναπτυξιακά προγράμματα και στις συνεταιριστικές δομές.

δ) Προώθηση και ενδυνάμωση των μικρών επιχειρήσεων, νέων μικρών επιχειρήσεων, συνεταιριστικών επιχειρήσεων, επεκτεινομένων αγορών και άλλων ευκαιριών απασχόλησης και, όπου αρμόζει, διευκόλυνση της μετάβασης από τον ανεπίσημο στον επίσημο τομέα εργασίας, ιδιαιτέρως σε αγροτικές περιοχές.

ε) Δημιουργία και τροποποίηση προγραμμάτων και πολιτικών που αναγνωρίζουν και ενδυναμώνουν τον κρίσιμο ρόλο των γυναικών στην ασφάλεια τροφίμων.

στ) Θέσπιση κατάλληλων μηχανισμών και ενθάρρυνση διατομεακών ιδρυμάτων που θα διευκολύνουν τους συνεταιρισμούς γυναικών να μεγιστοποιήσουν την πρόσβασή τους στις αναγκαίες υπηρεσίες.

ζ) Αύξηση του ποσοστού των απασχολούμενων επικουρικών γυναικών-εργατών και άλλου κυβερνητικού προσωπικού, που προσφέρει τεχνική βοήθεια ή διαχειρίζεται οικονομικά προγράμματα.

η) Επανεξέταση και αναμόρφωση, αν αυτή είναι αναγκαία, και εφαρμογή πολιτικών που έχουν σχέση με το δίκαιο των εταιριών, το εμπορικό δίκαιο, το δίκαιο των συμβάσεων κ.λ. και κυβερνητικές ρυθμίσεις, ώστε να εξασφαλισθεί το αμερόληπτο έναντι των μικρών και μι-

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Έκδοση του Οικονομικού
Επιμελητηρίου Ελλάδος

Υπεύθυνος κατά νόμον
Μ.Κ. ΣΤΑΥΡΑΚΑΚΗΣ
Πρόεδρος Κ.Δ. Οικ. Επιμ.

Υπεύθυνος εκδόσ. Ο.Ε.Ε.
Σπ. Α. ΜΥΡΙΝΤΖΟΣ

Συντακτική Επιτροπή
Αλεξανδρίδης Νικ.
Βαχτσιαβάνος Διαμ.
Λαγός Δημ.
Μαργαρίτη Κατερ.
Ολυμπίου Ευαγγ.
Προβατάς Δημ.
Σιωμόπουλος Γιάν.

Καλλιτεχνική επιμέλεια
Παν. Καμινάρης

Αθήναι

κρομεσαίων επιχειρήσεων, που ανήκουν σε γυναίκες αγροτικών ή αστικών περιοχών.

θ) Ανάλυση, παροχή συμβουλών, συντονισμός και εφαρμογή πολιτικών που θα ενοποιούν τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των απασχολούμενων ή των γυναικών επιχειρηματιών για τις τομεακές ή τις διϋπουργικές πολιτικές, προγράμματα και προϋπολογισμούς.

ι) Εξασφάλιση ίσης πρόσβασης των γυναικών σε αποτελεσματική εκπαίδευση εργασίας και επιμόρφωση, σε συμβουλευτικές υπηρεσίες και τοποθετήσεις, που δεν αφορούν μόνο σε παραδοσιακούς τομείς απασχόλησης.

κ) Αφαίρεση των εμποδίων, ρυθμίσεις και πολιτικές που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σε κοινωνικά και αναπτυξιακά προγράμματα και που αποθαρρύνουν την ιδιωτική ή ατομική πρωτοβουλία.

κα) Εξασφάλιση και προώθηση του σεβασμού των βασικών δικαιωμάτων των εργατών που αφορούν στην απασχόληση, στην απασχόληση ανηλίκων, στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και συνδικαλιζέσθαι και στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, ίσους μισθούς ανδρών και γυναικών, για εργασία ίσης αξίας και στην μη διάκριση στην απασχόληση, εφαρμόζοντας πλήρως τις συνθήκες του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, στην περίπτωση που η χώρα έχει υπογράψει τις συνθήκες αυτές, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τις αρχές που είναι ενσωματωμένες για τις περιπτώσεις των χωρών αυτών, που δεν είναι μέλη του οργανισμού αυτού, για την επίτευξη μίας πραγματικώς αδιάπτωτης οικονομικής άνθησης και διαρκούς ανάπτυξης.

167) Από κυβερνήσεις, κεντρικές τράπεζες και εθνικές τράπεζες ανάπτυξης και ιδιωτικά τραπεζικά ιδρύματα, όπως αρμόζει:

α) Αύξηση της συμμετοχής των γυναικών, συμπεριλαμβανομένων και των γυναικών επιχειρηματιών σε συμβουλευτικές επιτροπές και άλλα όργανα με σκοπό να διευκολυνθούν οι γυναίκες-επιχειρηματίες από όλους τους τομείς, ώστε να συνεισφέρουν στην διαμόρφωση και επανεξέταση πολιτικών και προγραμμάτων που αναπτύσσονται από οικονομικά Υπουργεία ή Τραπεζικά ιδρύματα.

β) Δραστηριοποίηση του τραπεζικού τομέα ώστε να αυξηθεί ο δανεισμός και η επαναχρηματοδότηση μέσω κινήτρων και της ανάπτυξης μεσαζόντων, που θα εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των γυναικών-επιχειρηματιών και παραγωγών σε αγροτικές και αστικές περιοχές και που εξασφαλίζουν στις γυναίκες ηγετικές θέσεις, στον σχεδιασμό και στην συμμετοχή τους στην λήψη αποφάσεων.

γ) Διάρθρωση των υπηρεσιών, ώστε αυτές να είναι προσιτές σε γυναίκες των αστικών και αγροτικών περιοχών που απασχολούνται σε μικρές ή μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στις νέες γυναίκες, στις γυναίκες με χαμηλό εισόδημα και σ' αυτές που ανήκουν σε εθνικές ή φυλετικές μειονότητες και σε ιθαγενείς γυναίκες, που στερούνται πρόσβασης σε κεφάλαια και άλλα περιουσιακά στοιχεία. Επίσης, πρόβλεψη για την δυνατότητα πρόσβασης των γυναικών σε χρηματαγορές, προσδιορίζοντας και ενθαρρύνοντας οικονομικές, εποπτικές και ρυθμιστικές αλλαγές, που θα στηρίζουν τις άμεσες και έμμεσες προσπάθειες των οικονομικών ιδρυμάτων για την καλύτερη αντιμετώπιση των πιστωτικών και άλλων οικονομικών αναγκών των μικρών και μικρομεσαίων γυναικείων δραστηριοτήτων.

δ) Εξασφάλιση ότι θα γίνουν σεβαστές οι προτεραιότητες των γυναικών, που συμμετέχουν σε προγράμματα δημοσίων επενδύσεων για οικονομική υποδομή, όπως

ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροδότηση, εξοικονόμηση ενέργειας, μεταφορών, κατασκευής δρόμων κ.λ. Επίσης, προώθηση μεγαλύτερης συμμετοχής δικαιούχων στα στάδια σχεδιασμού και εφαρμογής προγραμμάτων που στοχεύουν στην πρόσβαση σε εργασίες και συμβάσεις.

168. Από κυβερνήσεις και μη κυβερνητικούς οργανισμούς:

α) Καταβολή ιδιαίτερης προσοχής στις ανάγκες των γυναικών, όταν διανέμονται πληροφορίες σχετικές με την αγορά, το εμπόριο και τους πόρους και προσφορά κατάλληλης εκπαίδευσης σ' αυτούς τους τομείς.

β) Ενθάρρυνση στρατηγικών οικονομικής ανάπτυξης της κοινωνίας που στηρίζονται στις συνεργασίες μεταξύ κυβερνήσεων και ενθάρρυνση των μελών της αστικής τάξης στο να δημιουργήσουν εργασίες, που θα ανταποκρίνονται στις συνθήκες απόρων, οικογενειών και κοινωνιών.

169. Από διεθνείς χρηματοδότες και περιφερειακές τράπεζες επενδύσεων, καθώς επίσης από διμερείς συμβάσεις ή ιδιωτικά γραφεία χρηματοδοτήσεων, σε διεθνές, περιφερειακό και αστικό επίπεδο:

α) Επανεξέταση, όπου αυτή είναι αναγκαία, αναδιαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικών, προγραμμάτων και σχεδίων με σκοπό να εξασφαλισθεί μεγαλύτερο ποσοστό πόρων, που θα είναι προσιτοί σε κάθε γυναίκα των αγροτικών ή απομακρυσμένων περιοχών.

β) Ανάπτυξη ευέλικτων χρηματοδοτικών συμφωνιών, ώστε να χρηματοδοτηθούν τα μεσολαβούντα ιδρύματα, που θα στοχεύουν στην ενθάρρυνση των οικονομικών δραστηριοτήτων των γυναικών και προώθηση αυτάρκειας και αυξημένης ανάπτυξης και κέρδους των γυναικείων οικονομικών επιχειρήσεων.

γ) Ανάπτυξη στρατηγικών με σκοπό την παγίωση και την ενδυνάμωση της βοήθειας τους σε μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ούτως ώστε να βελτιωθούν οι ευκαιρίες των γυναικών στην πλήρη και ίση συμμετοχή τους και να εργάζονται από κοινού, ώστε να συντονίζουν και να βελτιώνουν την αποδοτικότητά τους στον οικονομικό τομέα, αντλώντας εμπειρία και οικονομικούς πόρους από τους ίδιους τους οργανισμούς των, καθώς επίσης μέσω διμερών συμβάσεων, και από κυβερνητικούς ή ιδιωτικούς οργανισμούς.

170. Από διεθνείς, πολυμερείς, και διμερείς οργανισμούς αναπτυξιακής συνεργασίας: Υποστήριξη μέσω της προσφοράς κεφαλαίων ή πόρων οικονομικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν τις χαμηλού εισοδήματος γυναίκες μικρές και μικρομεσαίες επιχειρηματίες και παραγωγούς, τόσο στους επίσημους όσο και στους ανεπίσημους τομείς της οικονομίας.

171. Από κυβερνήσεις και διεθνή οικονομικά ιδρύματα: Επανεξέταση των κανόνων και διαδικασιών των επισήμων εθνικών και διεθνών οικονομικών ιδρυμάτων που παρεμποδίζουν την αναπαραγωγή του πρωτοτύπου της Τράπεζας GRAMEEN που προσφέρει ευκολίες πίστωσης στις γυναίκες αγροτικών περιοχών.

172. Από διεθνείς οργανισμούς:

Προσφορά επαρκούς υποστήριξης προγραμμάτων και σχεδίων που προωθούν διαρκείς και παραγωγικές επιχειρηματικές δραστηριότητες των γυναικών, ιδιαίτερα των μη προνομιούχων.

Δρ Βασιλική Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

**Το νομικό καθεστώς
προστασίας ξένων κεφαλαίων
και επενδύσεων
αναπτυξιακού χαρακτήρα
στην Ελλάδα**

Αθήναι, 1996

Στρατηγικός στόχος F3: Προσφορά επιχειρηματικών υπηρεσιών, εκπαίδευσης και πρόσβασης σε αγορές, πληροφορίες και τεχνολογία ιδίως σε γυναίκες χαμηλών εισοδημάτων.

Βήματα που πρέπει να γίνουν:

173. Από κυβερνήσεις σε συνεργασία με κυβερνητικούς οργανισμούς και τον ιδιωτικό τομέα:

α) Προσφορά δημόσιας υποδομής με σκοπό την εξασφάλιση ίσης πρόσβασης σε αγορές των γυναικών και ανδρών επιχειρηματιών.

β) Ανάπτυξη προγραμμάτων που προσφέρουν εκπαίδευση και μετεκπαί-

δευση, ιδία στις νέες τεχνολογίες, και προσφορά οικονομικώς συμφερούσων υπηρεσιών, σε γυναίκες στην διοίκηση των επιχειρήσεων, στην ανάπτυξη προϊόντων, στην χρηματοδότηση, στην παραγωγή και στον έλεγχο της ποιότητας, στην έρευνα της αγοράς και στο νομικό τμήμα της επιχείρησης.

γ) Προσφορά προγραμμάτων μεγάλης εμβέλειας, ώστε να ενημερωθούν οι φτωχές και οι χαμηλών εισοδημάτων γυναίκες των αγροτικών και απομεμακρυσμένων ιδιόχωρων, για ευκαιρίες πρόσβασης σε αγορές και τεχνολογίες, καθώς και προσφορά βοήθειας για την εκμετάλλευση τέτοιων ευκαιριών.

δ) Δημιουργία μη μεροληπτικών υπηρεσιών υποστήριξης που θα περιλαμβάνουν επενδυτικά κεφάλαια για επιχειρήσεις γυναικών και που θα αφορούν κυρίως σε γυναίκες χαμηλών εισοδημάτων, καθώς και προγράμματα προώθησης του εμπορίου.

ε) Διανομή πληροφοριών σχετικώς με επιτυχημένες γυναίκες επιχειρηματίες σε παραδοσιακές και μη οικονομικές δραστηριότητες, και πληροφοριών σχετικών με τα απαραίτητα προσόντα για επιτυχία και διευκόλυνση της δικτύωσης και ανταλλαγής πληροφοριών.

στ) Λήψη μέτρων για την εξασφάλιση ίσης πρόσβασης των γυναικών στην τρέχουσα εκπαίδευση στον χώρο εργασίας, συμπεριλαμβανομένων και των ανέργων γυναικών, των ανύπανδρων μητέρων, των γυναικών που επιστρέφουν στην εργασία μετά από μακρά περίοδο προσωρινής απουσίας τους για λόγους οικογενειακούς ή άλλους, και των γυναικών που εκτοπίστηκαν από τις νέες μορφές παραγωγής λόγω περικοπής δαπανών. Επίσης, αύξηση των κινήτρων σε επιχειρήσεις με σκοπό την ενίσχυση του αριθμού των επαγγελματικών και εκπαιδευτικών κέντρων, που προσφέρουν εκπαίδευση σε γυναίκες μη παραδοσιακών περιοχών.

ζ) Προσφορά οικονομικώς συμφερούσων υπηρεσιών υποστήριξης ή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών φροντίδας για το παιδί αφού ληφθούν υπόψη οι ανάγκες των εργαζομένων ανδρών και γυναικών.

174. Από τοπικούς, εθνικούς, περιφερειακούς και διεθνείς οργανισμούς ή ιδιωτικούς οργανισμούς που ενδιαφέρονται για τα γυναικεία θέματα:

Συνηγορία σε όλα τα επίπεδα για την προώθηση και υποστήριξη επιχειρήσεων ή

εταιρειών συμπεριλαμβανομένων και εκείνων του ανεπίσημου τομέα.

Στρατηγικός στόχος F4: Ενδυνάμωση της οικονομικής δυνατότητας των γυναικών και των εμπορικών δικτύων.

Βήματα που πρέπει να γίνουν:

175. Από κυβερνήσεις:

α) Υιοθέτηση πολιτικών που θα στηρίζουν εταιρείες, μη κυβερνητικούς οργανισμούς, συνεταιρισμούς, ανακυκλούμενα κεφάλαια δανεισμού, πιστωτικές ενώσεις, λαϊκούς οργανισμούς, αυτοβοηθούμενες ομάδες γυναικών κ.λ. με σκοπό την προσφορά υπηρεσιών σε γυναίκες επιχειρηματίες αγροτικών και αστικών περιοχών.

β) Ενσωμάτωση προοπτικής διάκρισης μεταξύ φύλων σε πολιτικές οικονομικής διάρθρωσης και δομικής προσαρμογής και σχεδιασμός προγραμμάτων για γυναίκες που επηρεάζονται από την οικονομική αναδιάρθρωση, συμπεριλαμβανομένων και των προγραμμάτων δομικής προσαρμογής και για γυναίκες που εργάζονται στον ανεπίσημο τομέα.

γ) Υιοθέτηση πολιτικών που δημιουργούν ένα δυνητικό περιβάλλον για τις αυτοβοηθούμενες ομάδες γυναικών, τους εργατικούς οργανισμούς και συνεταιρισμούς μέσω μη συμβατικών μορφών υποστήριξης, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα το δικαίωμα της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και συνδικαλίζεσθαι.

δ) Υποστήριξη προγραμμάτων που βελτιώνουν την αυτοδυναμία ειδικών ομάδων γυναικών, όπως π.χ. οι νέες γυναίκες, οι γυναίκες με αναπηρία, οι ηλικιωμένες και οι γυναίκες που ανήκουν σε φυλετικές ή εθνικές μειονότητες.

ε) Προώθηση της ισότητας των δύο φύλων μέσα από την προώθηση ερευνών για τις γυναίκες και μέσα από την χρησιμοποίηση των αποτελεσμάτων αυτών των ερευνών και των ερευνών σχετικά με το φύλο σε όλους τους τομείς συμπεριλαμβανομένων και των οικονομικών, επιστημονικών και τεχνολογικών τομέων.

στ) Υποστήριξη των οικονομικών δραστηριοτήτων ιθαγενών γυναικών, λαμβάνοντας υπόψη την παραδοσιακή τους γνώση, ώστε να βελτιωθεί η θέση και η εξέλιξή τους.

ζ) Υιοθέτηση πολιτικών που προτείνουν ή διατηρούν την προστασία των εργατικών νόμων και των ρυθμίσεων κοινωνικής ασφάλισης γι' αυτούς που κάνουν έμμεση εργασία στο σπίτι.

η) Αναγνώριση και ενθάρρυνση της συνεισφοράς ερευνών από γυναίκες επιστήμονες και τεχνοκράτες.

θ) Εξασφάλιση, ότι οι πολιτικές και οι ρυθμίσεις δεν θα μεροληπτούν εις βάρος των μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, που διοικούνται από γυναίκες.

EIB FORUM 1995

Amsterdam 18-19 May 1995

The Provision of Infrastructure; The Role of the Private Sector

**PROCEEDINGS
EUROPEAN
INVESTMENT BANK**